

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto valtiovarainvaliokunnan tiede- ja sivistysjaostolle

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

KULTA ry: Kulttuuri on yhteistä henkistä pääomaa – kulttuuribudjetti prosenttiin

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry keskittyy lausunnossaan vastaamaan jaoston kysymykseen ”Kulttuuritoimijoiden tilanne ja toiminnan näkymät”.

Kulttuuri- ja taideala ei Suomessa pysty kukoistamaan valtakunnallisena, saavutettavana ja moninaisena ilman merkittävää julkista rahoitusta. Tästä syystä OKM:n asettama kulttuurialan tulevaisuustyöryhmä esittää kulttuuribudjetin nostoa prosenttiin valtion budjetista, joka tarkoittaisi noin 122,2 miljoonan euron vuosittaista lisäystä kulttuurin määrärahoihin kuluvan vuoden budjettiin nähden. Tulevaisuustyöryhmä näkee kulttuurin investointina tulevaisuuteen. Myös OECD:n raportti [The Culture Fix](#) osoittaa kulttuurialan olevan elintärkeä yhteiskunnan taloudelliselle menestykselle ja ihmisten terveydelle, hyvinvoinnille ja sosiaaliselle yhteenkuuluvuudelle.

Kolmen kriisin kombo: korona, rahoitus ja energian hinta

Koronapandemia laski kulttuurialojen tuotosta 1,2 miljardia euroa. Vuodessa alalta katosi 10 000 työpaikkaa. Koronapandemia laski kotitalouksien kulttuurimenoja 700 miljoonalla eurolla. Koronatukien ansiosta moni kulttuurialan työnantaja pysyi pystyssä ja joillakin aloilla on ollut tänä kesänä ja syksynä jopa ylitarjontaa. Kokonaisuutena lippuja tapahtumiin myydään hyvin ja kotimainen kulttuuri kiinnostaa, mutta paikoittain näkyy yleisön varovaisuus. Liput ostetaan viime tingassa ja tämä lisää järjestäjien riskiä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kulttuuri- ja taideala

kokonaisuutena on päässyt takaisin kasvu-uralle. Lisääkö tämä myös työpaikkoja kotimaassa, mikäli emme investoi kotimaiseen kulttuuriin? Tästä ei ole varmuutta.

Rahoituksen osalta edellisten vuosien turbulentti tilanne Veikkauksen tuottojen dramaattisen laskun osalta on jokseenkin ratkennut. Kulttuuribudjetista aikaisemmin OKM:n on rahoittanut jopa puolet Veikkauksen tuotoista, mutta nyt suhdeluku on merkittävästi pienempi ja kytkös on jatkossa päätetty katkaista kokonaan: Veikkauksen ja kulttuurin kohtalonyhteys on purettu. Toistaiseksi se näkyy jonkin verran kulttuuritoimijoiden kukkarossa, sillä Veikkaus on päättänyt, että se ei jatkossa edes sponsoroi kulttuuria, vain urheilua.

Energian hintojen nousu näkyy myös kulttuuri- ja taidealalla. Toistaiseksi ei ole tehty kokonaiskartoitusta siitä, miten kunnat ovat kulttuuritilojensa osalta reagoimassa, mutta vaikuttaa siltä, ettei kulttuuritarjonta ole ainakaan välittömästi supistumassa hinnannousujen takia. Esimerkiksi museoiden osalta säästömahdollisuudetkin ovat rajalliset, sillä teosten säilyttäminen vaatii joka tapauksessa tasaisen lämmön ja ilmastokosteuksen. Painetta toki lipunhintojen nostoon on ja voi olla, että valtiokin joutuu lisätalousarvioissa tilanteeseen reagoimaan.

Kulttuurihyvinvointi vahvistaa ihmistä ja tuo pitkällä aika välillä säästöjä

Kulttuurilla ja taiteella on tutkitusti hyvinvointia ja terveyttä edistävä vaikutus. Erityisen vahvaa tutkimusnäyttö on mielen hyvinvoinnin alueella. Kuten OKM:n budjettiosuuden selvitysosassa todetaan, ”Koronapandemian kaikki vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä, mutta sen aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin ja syntynyt oppimisvaje on korjattava.” Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry painottaa, että lasten ja nuorten tasa-arvoisista ja saavutettavista kulttuuripalveluista on huolehdittava. Kulttuurin avulla vahvistetaan lasten ja nuorten henkistä kriisinkestävyyttä.

Kulttuurihyvinvoinnin edistämisessä keskeistä – THL:n TEAvisari tästä yks asiantuntijaesimerkki – on pitää huolta kulttuurin saavutettavuudesta: että kaikilla ihmisillä asuinpaikkaan, varallisuuteen ja vammaan katsomatta on mahdollisuus nauttia kulttuurista. Tällä hetkellä tämä ei toteudu täysimääräisesti, vaan erot mm. asuinpaikan mukaan ovat Suomessa suuret. Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmä esittää yhdeksi ratkaisuksi erityistä kulttuuriosallistumisen tasa-arvorahaa, sillä kulttuuri on osa ennalta ehkäiseviä palveluja. Niiden merkitys lisääntyy, koska sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia on tarpeen hillitä. WHO on kehottanut valtioita tunnustamaan kulttuurihyvinvoinnin tärkeyden ja vahvistamaan kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita ja -mekanismeja. Kulttuurihyvinvointitoimintaan panostamalla voidaan vähentää merkittäväällä tavalla koronapandemian aikana syntynyttä hyvinvointivelkaa.

Tasa-arvoraha tarkoittaisi sitä, että valtio osoittaa kuntien kulttuuritoiminnan tueksi kohdennettua valtionavustusrahoitusta yhdenvertaisuuden turvaamiseksi valtakunnallisten ja alueellisten kehittämistehtävien lisäksi.

Helsingissä 10.10.2022

Rosa Meriläinen
pääsihteeri